

Skaitymas – raktas į savarankiško ir kūrybinio mąstymo ugdymą

Bendrojo ugdymo departamentas

Nida Poderienė

2016 m. Vilnius

Gebėjimų kaita nuo 1960 m.

Gebėjimai, kurių poreikis mažėja:

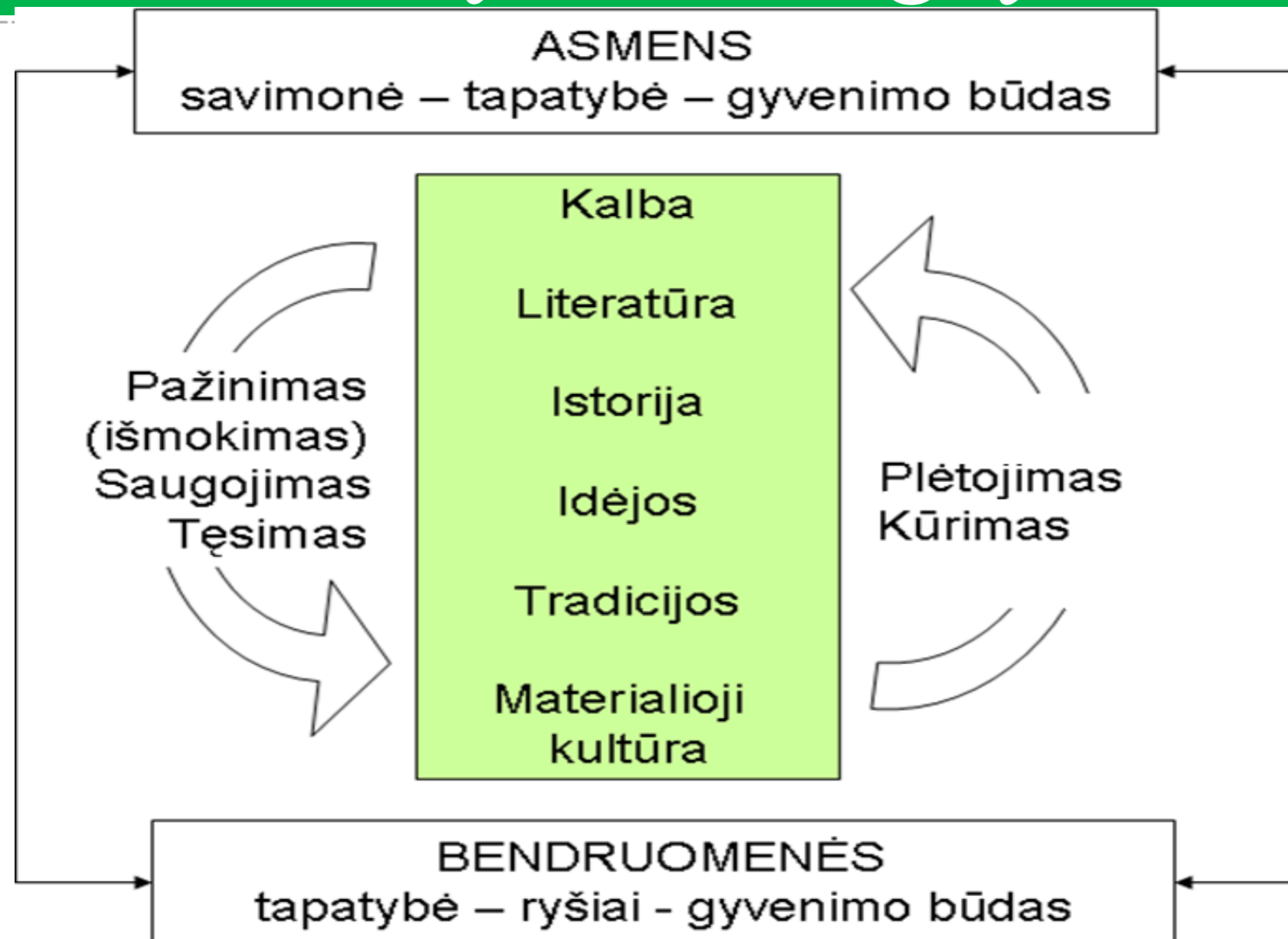
- Rutininio rankų darbo
- Rutininių reproduktivumo
- Kaip ugdyti ir vertinti šiuos gebėjimus, aišku

Gebėjimai, kurių poreikis auga:

- Nerutininio rankų darbo
- Nerutininių analitinių
- *Nerutininių interaktyvių*
- Kaip ugdyti ir vertinti, neaišku – tai milžiniškas iššūkis mokyklai

Iš lietuvių kalbos ugdymo strategijos

UGDYMO TURINIO KONTEKSTAS

VADYBA

UGDYMO TURINYS

MOKYMOSI GALIMYBĖS

VAIKAI

įvairių tautybių

neįgalieji

talentingi

motyvuoti

nemotyvuoti

neturtingi

sergantys

mergaitės

berniukai

kitokie

muziejai, bibliotekos,
žiniasklaida klubai, rūmai,
organizacijos

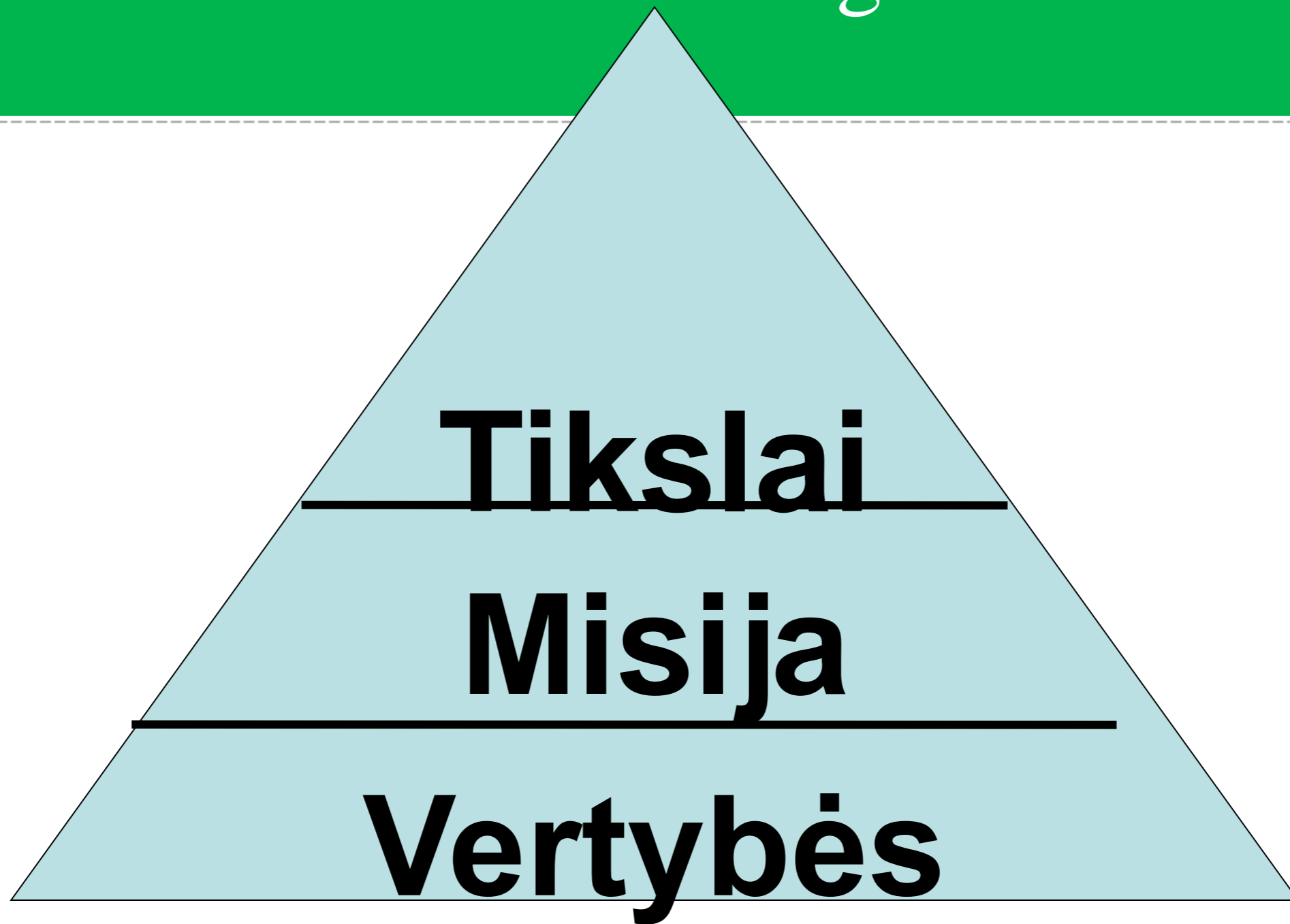
programos, standartai šaltiniai,
priemonės, mokytojai pamokos,

kvalifikacijos tobulinimas, aprūpinimas

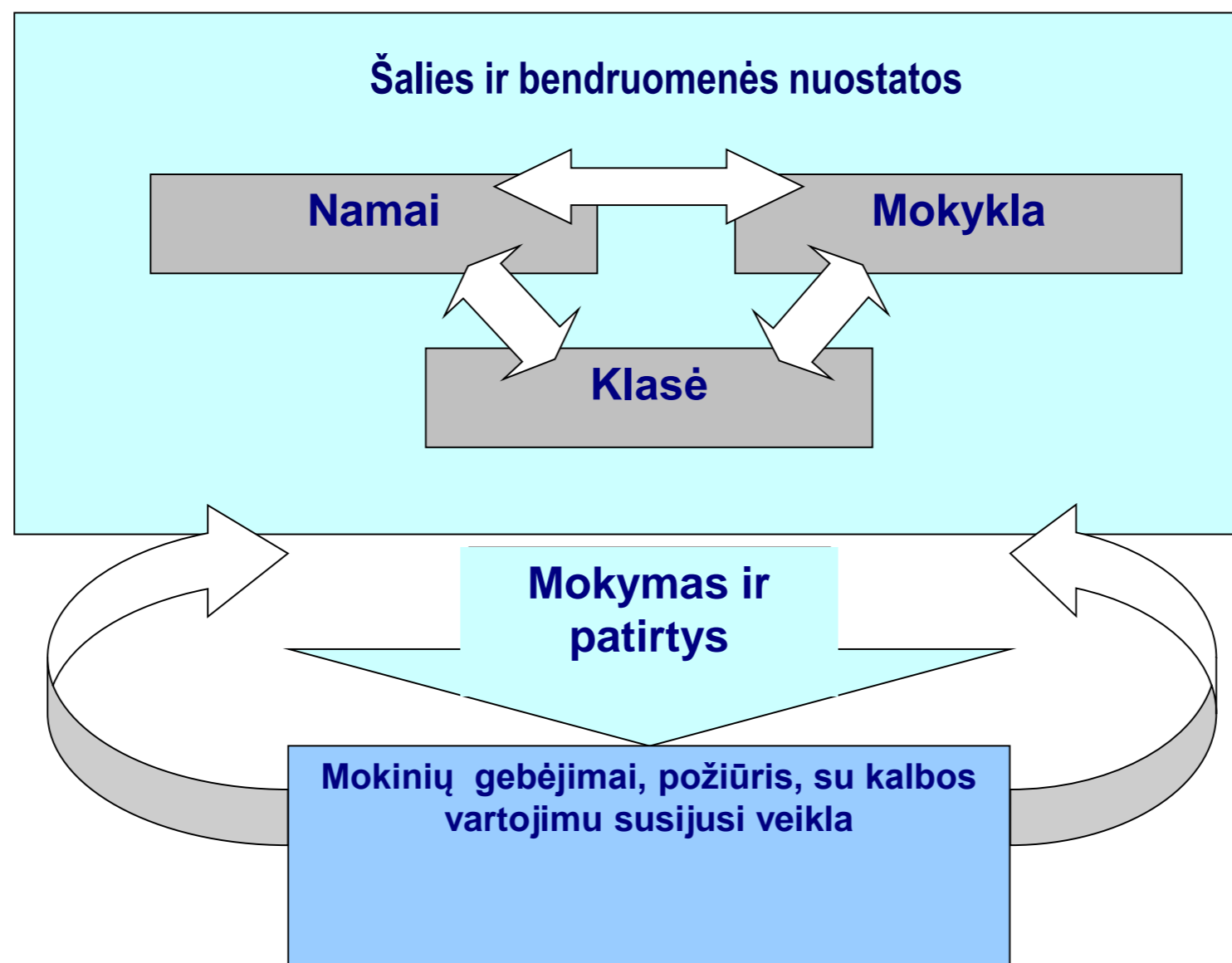
Pagrindas

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

© Robert B. Denhardt, Viešųjų organizacijų teorijos, 2000

Ką rodo tyrimų duomenys?

Nustatyta, jog skaitančių vaikų intelekto koeficientas (IQ) yra didesnis, jie turi geresnius kalbos įgūdžius ir greičiau vystosi jų protiniai gebėjimai.

Sofsian, Damian. *The Importance of reading*. [Žiūrėta 2009-04-04].
Prieiga per internetą: <http://ezinearticles.com/?The-Importance-Of-Reading&id=354498>

Skaitymas lemia bendrųjų mąstymo gebėjimų – analizuoti, reflektuoti, vertinti, lyginti – rezultatus.

IEA PIRLS (2011m.)

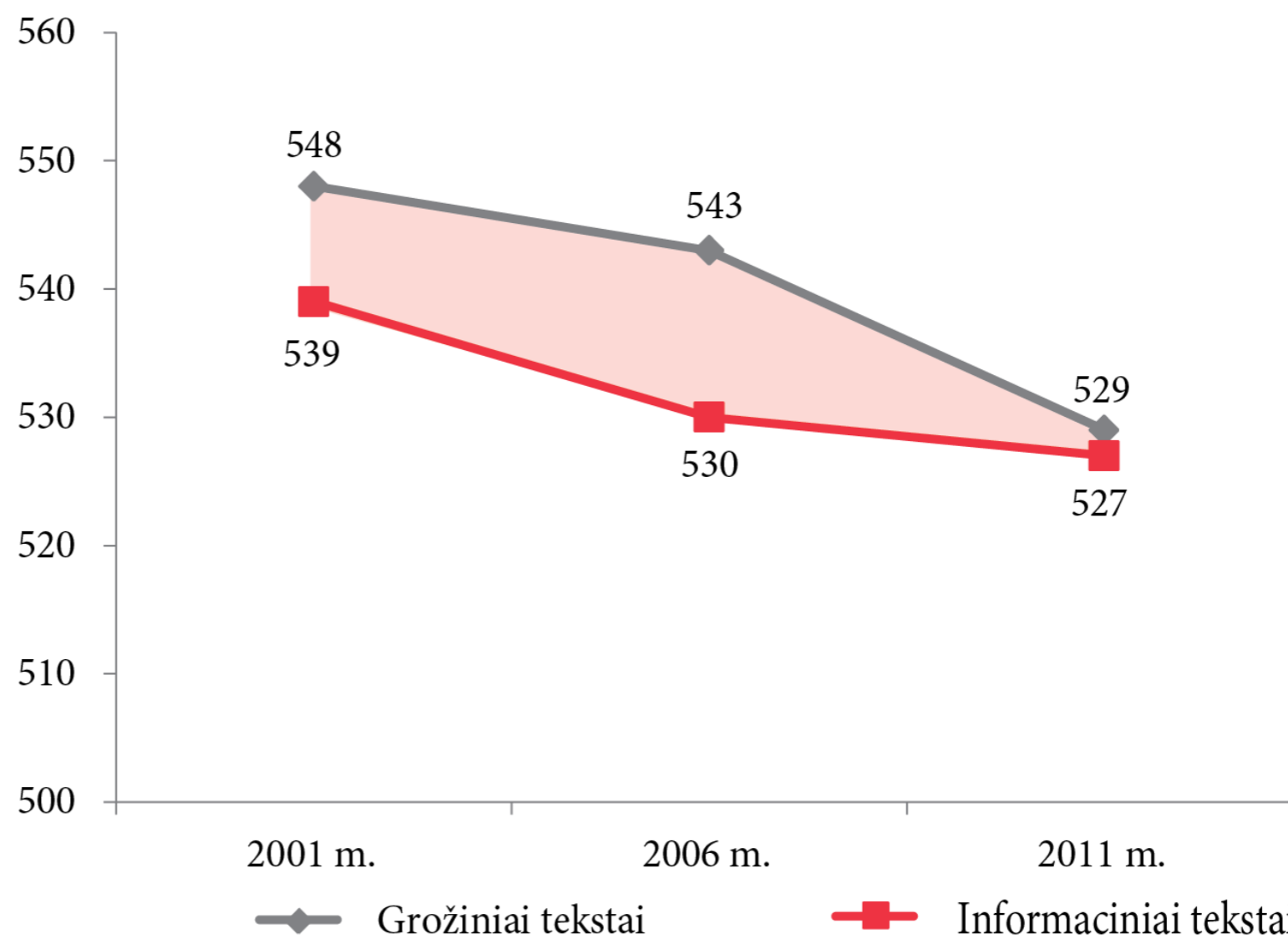
ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

Ketvirtokų skaitymo rezultatų kaita

2011	528	-9	-15
2006	537		-6
2001	543		

IEA PIRLS (2011 m.)

IEA PIRLS (2011 m.)

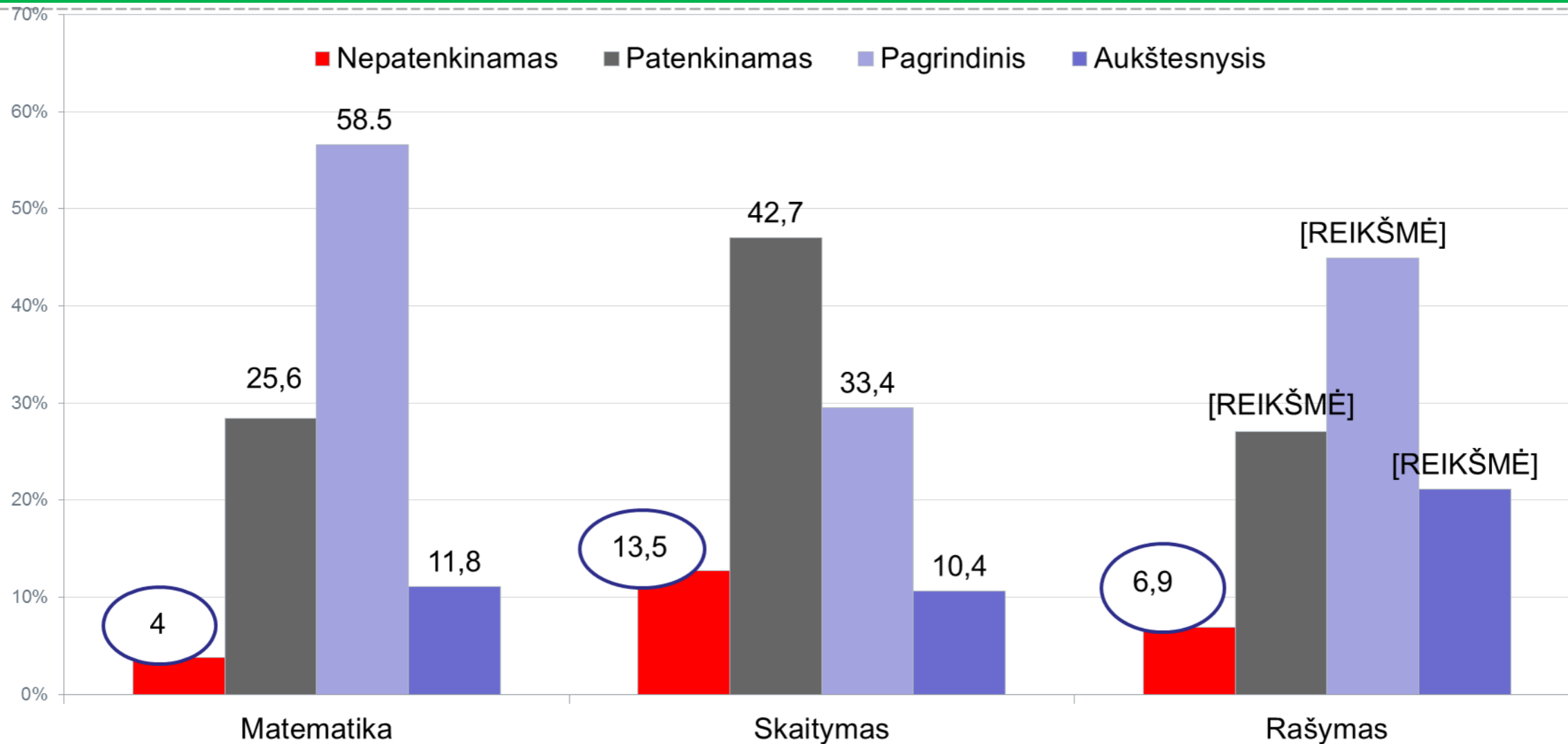
Teksto suvokimo procesų rezultatų kaita

Informacijos radimas, tiesioginės išvados dalymas				Interpretavimas, integravimas, įvertinimas			
Tyrimo metai	Rezultatų vidurkis	Skirtumas tarp metų		Tyrimo metai	Rezultatų vidurkis	Skirtumas tarp metų	
			2011				2011
2011	530	-6	-13	2011	527	-12	-17
2006	536	-7		2006	539	-5	
2001	543			2001	544		

Nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai, 2014 m. 4 klasė

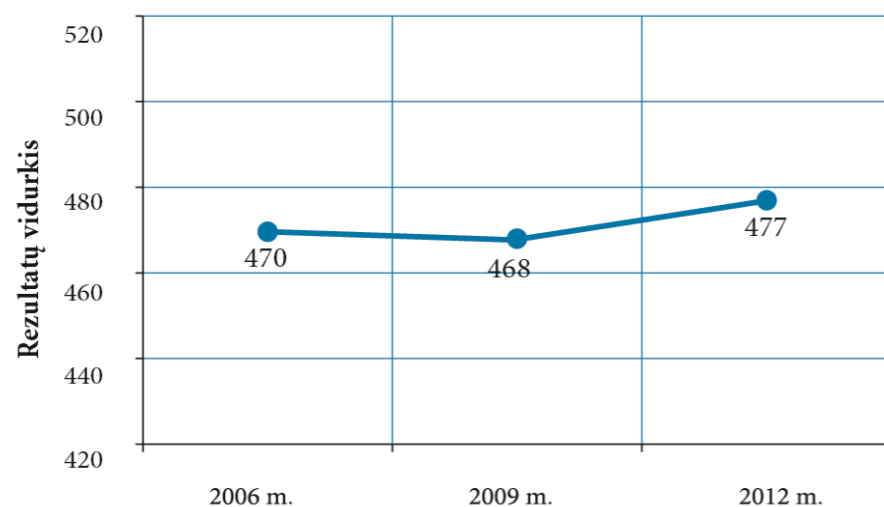

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

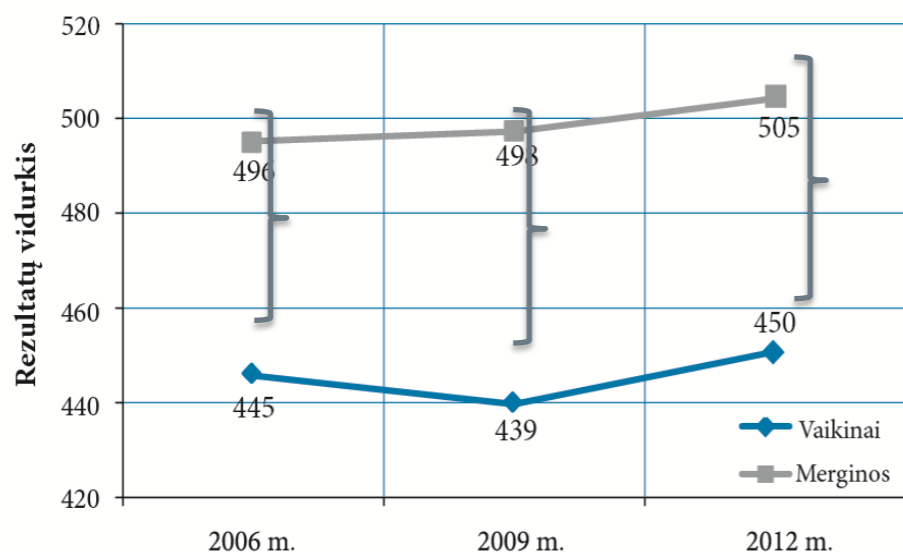

Tarptautiniai mokinių pasiekimų tyrimai OECD PISA, 2012 m., penkiolikmečiai

2012 m. Lietuvos mokinių skaitymo rezultatai, lyginant su 2006 m., pakilo 9 taškais.

Vaikinų – 11 taškų,
Merginų – 7 taškais.

Tarptautiniai mokinių pasiekimų tyrimai OECD PISA, 2012 m., penkiolikmečiai

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

Vieta	Vidurkis	Šalis
1	570	Šanchajus (Kinija)
2	545	Honkongas
3	542	Singapūras
4	538	Japonija
5	536	P. Korėja
...
10	518	Lenkija
11	516	Estija
...
	496	OECD šalių vidurkis
29	489	Latvija
...
34	486	Izraelis
35	485	Kroatija
36	483	Švedija
37	483	Islandija
38	481	Slovėnija
39	477	LIETUVA
40	477	Graikija
41	475	Turkija
42	475	Rusija
...
60	396	Indonezija
61	396	Argentina
62	394	Albanija
63	393	Kazachstanas
64	388	Kataras
65	384	Peru

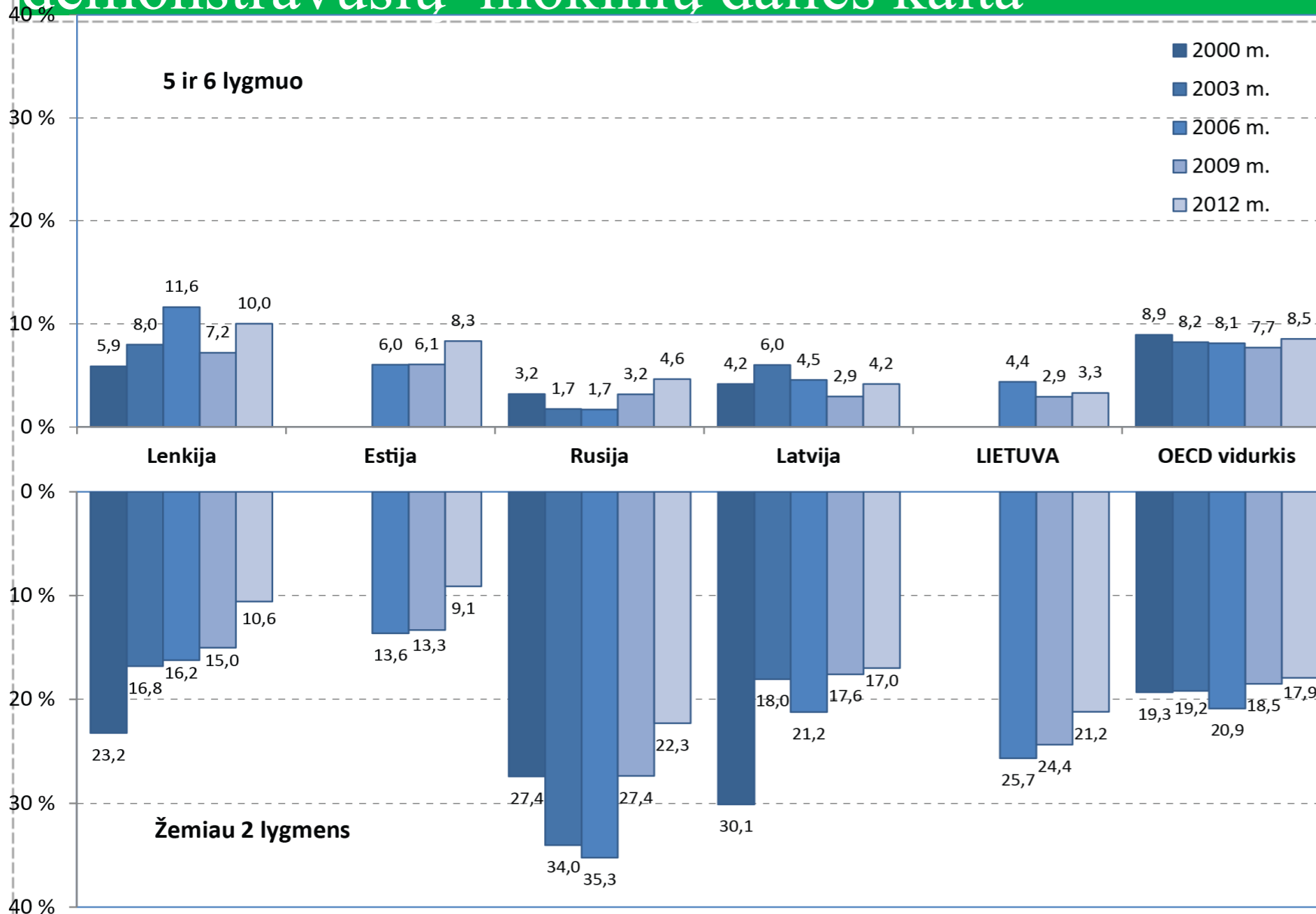
- Lietuva (477 taškai) tebėra žemiau už OECD šalių vidurkį (496), **39** pozicijoje iš **65**
- 33 šalių rezultatai statistiškai reikšmingai aukštesni už Lietuvos rezultatus.

Lygmuo	Skalės taškai	Mokinių dalis proc.	PISA
6	708	0,8	Daryti sudėtines išvadas, integruoti informaciją iš keleto tekstų, kelti hipotezes, kritiškai įvertinti...
5	626	7,8	Sieti giliai įterptą informaciją, vertinti ir kelti hipotezes pasinaudojant spec.įv.sričių žiniomis, detaliai suprasti nepažįstamo turinio/formos tekstą.
4	553	28,3	Interpretuoti, naudotis kontekstu, tiksliai suprasti sudėtingus tekstus...
3	480	57,2	Jungti, palyginti, paaiškinti informaciją, atpažinti ryšį, integruoti, rasti netiesioginę informaciją
2	407	81,2	Nustatyti, daryti išvadas, palyginti ar supriešinti, įvardinti pagrindinę teksto mintį.
1a	335	94,3	Nustatyti aiškiai pateiktos informacijos dalis, įvardinti pagrindinę temą, susieti teksto informaciją su kasdienėmis žiniomis
1b	262	98,9	Nustatyti vieną informacijos dalį trumpamame tekste, nustatyti paprastus ryšius tarp gretimų informacijos dalių

Aukščiausius ir žemiausius skaitymo gebėjimus demonstravusių mokinių dalies kaita

Lyginami su 2009 m. Lietuvoje nepasiekusių 2 lygmens sumažėjo 3,2 proc., tačiau tik 0,4 proc. padidėjo aukščiausius lygmenis pasiekusių mokinių skaičius.

Pasiekimų kaita pagal lygmenis 2009-2012(proc.)

- 6 lyg. 0,1
- 5 lyg. 2,8
- 4 lyg. 14,1
- 3 lyg. 28
- 2 lyg. 30

- 1 a lyg. 17,9
- 1 b lyg. 5,5

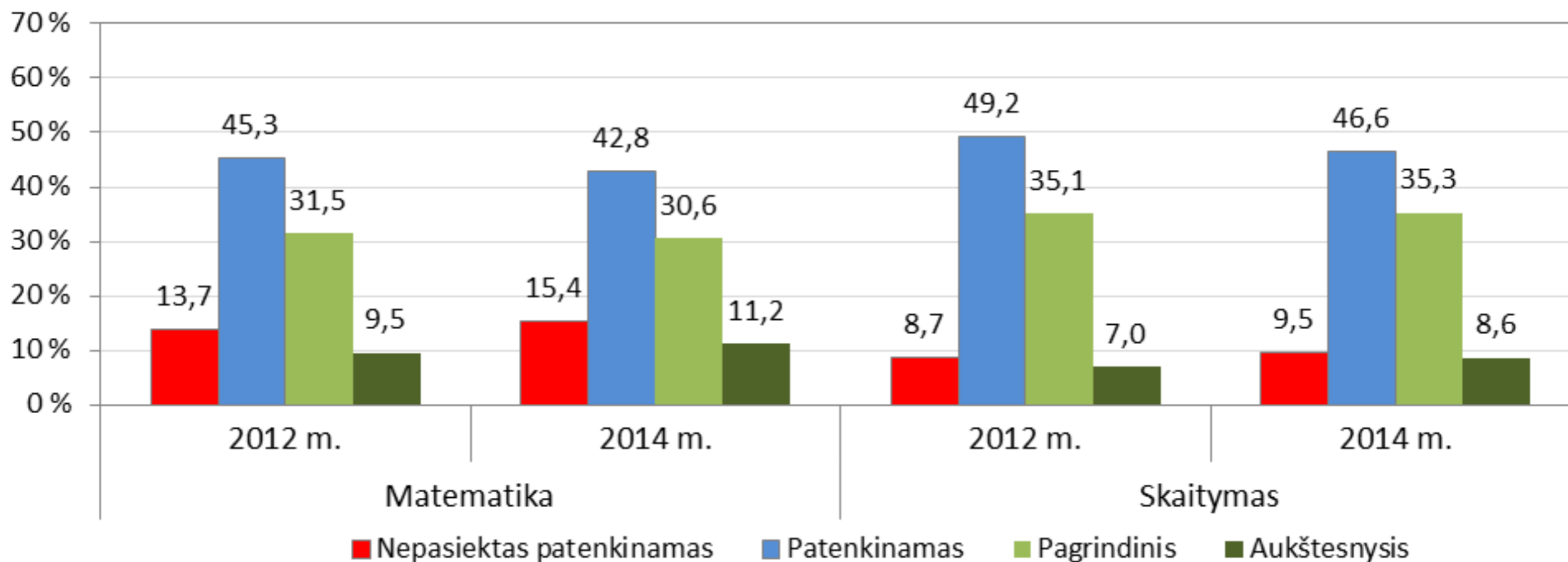
- 6 lyg. 0,2
- 5 lyg. 3,1
- 4 lyg. 16,3
- 3 lyg. 31,1
- 2 lyg. 28,1

- 1 a lyg. 15,6
- 1 b lyg. 4,6

Nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai 2012 ir 2014 m., 8 klasė

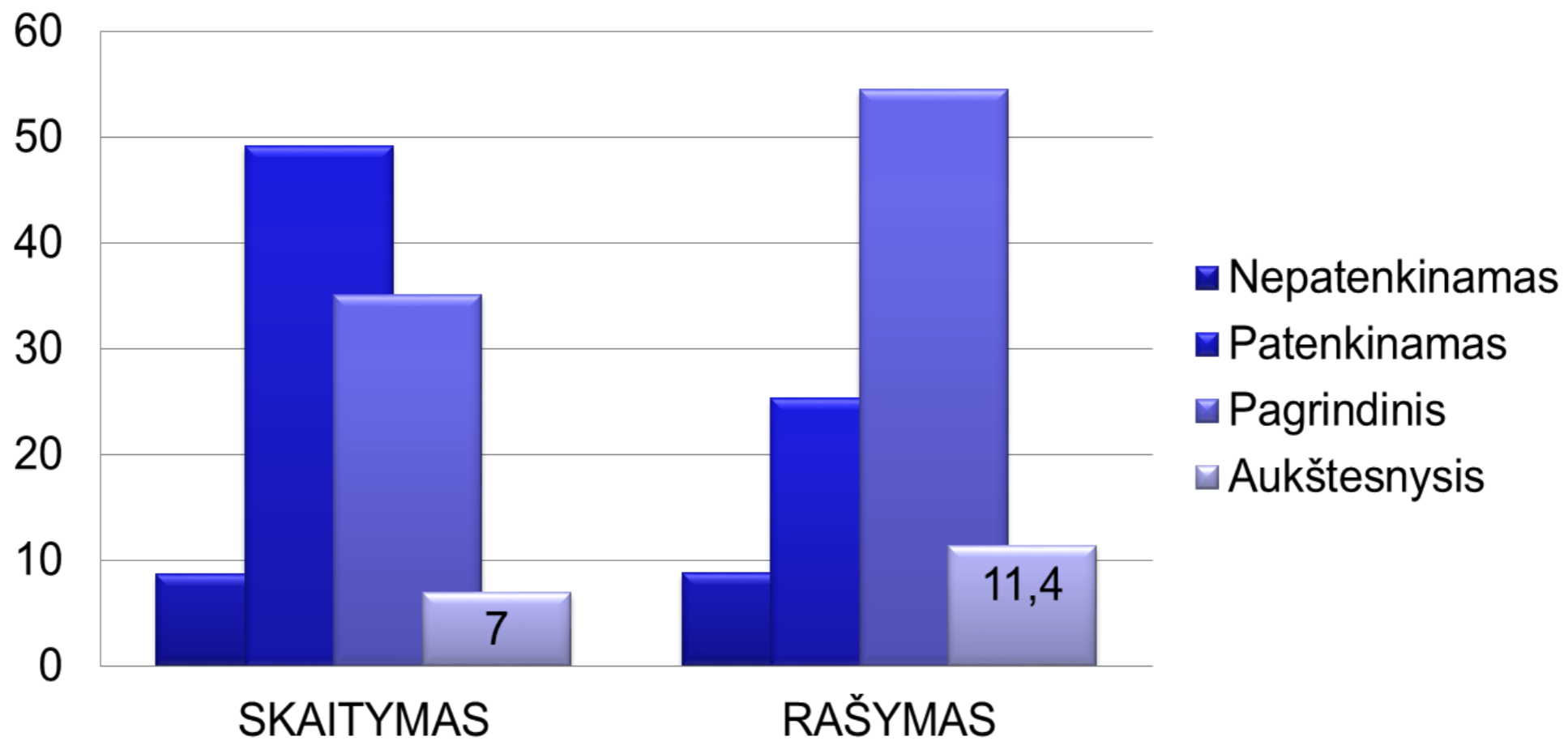
ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

Nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai 2012 m., 8 klasė

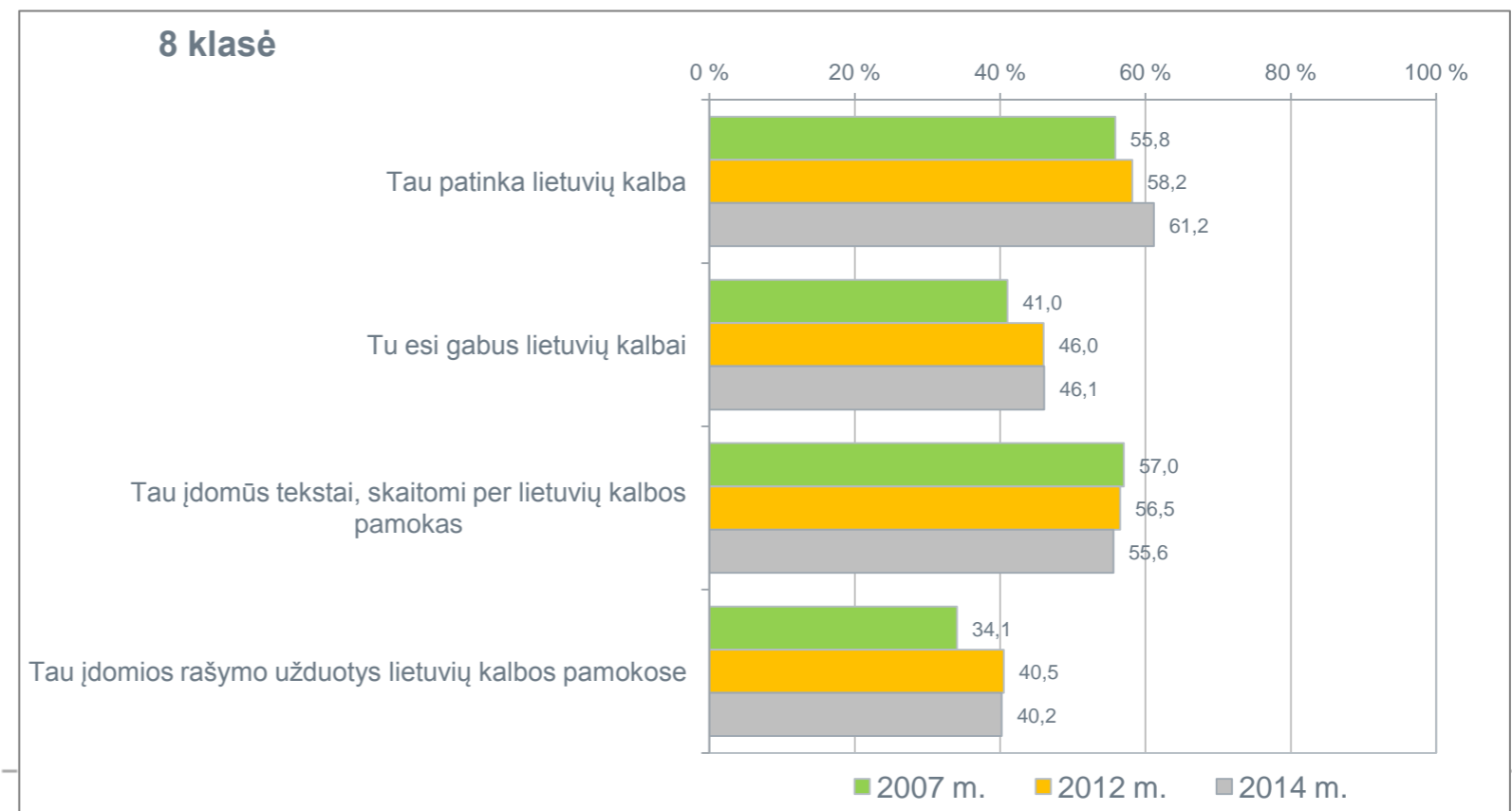
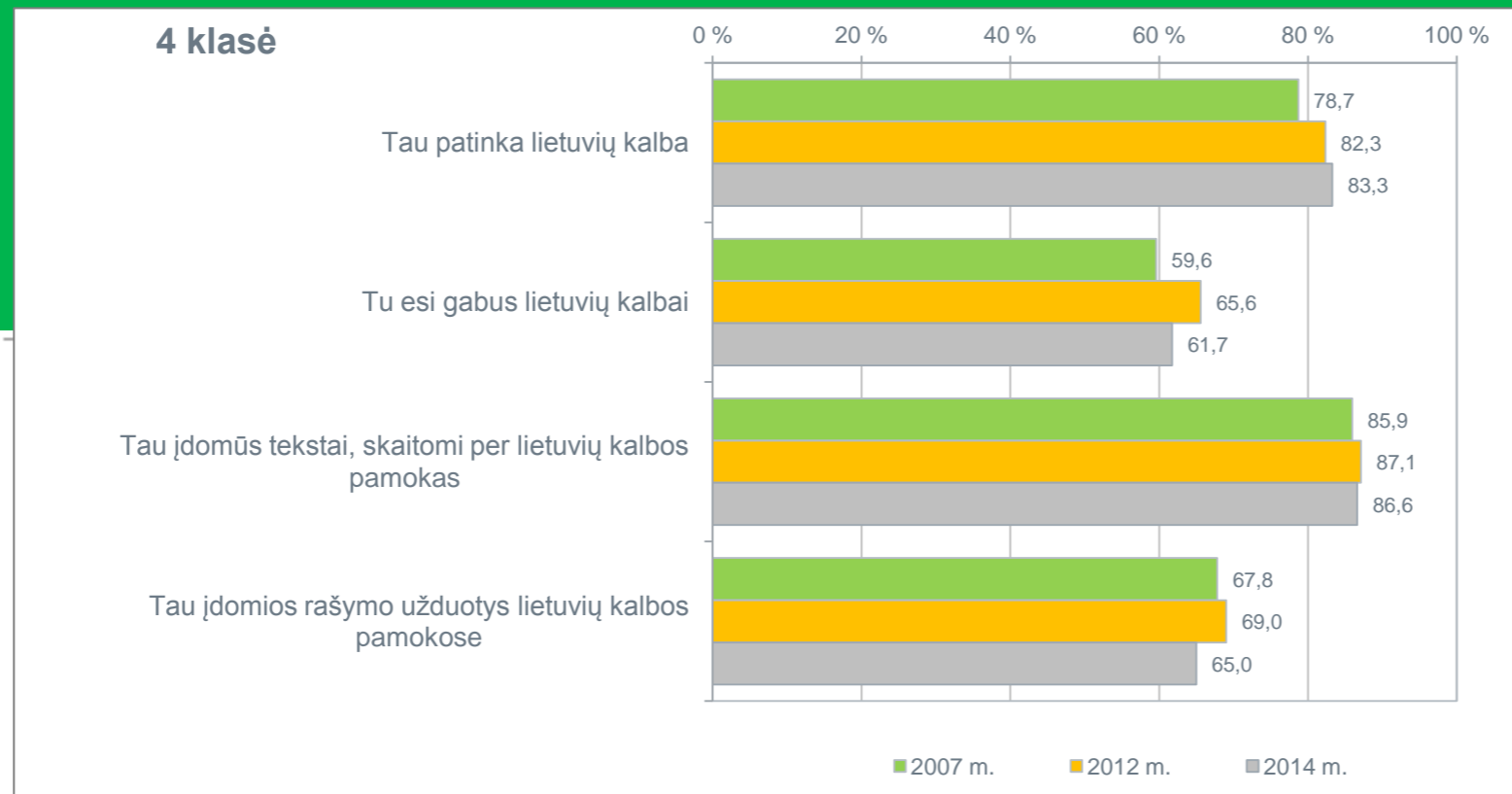
Lietuvių kalba. 8 klasė

NMPT, 2014 m. Mokinių požiūris į lietuvių kalbą

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

Kad demonstruotų savarankiško mąstymo gebėjimus, mokiniai turi

- suprasti sudėtingesnius tekstus; gebėti atsakyti į sudėtingesnius klausimus;
- gebėti dirbti su įvairaus pobūdžio ir sudėtingumo tekstais, juos lyginti, sieti su kontekstais

Rengiant lietuvių kalbos ir literatūros programą, teko derinti 2 dalykus:

- kad įtrauktų į skaitymą (o tam reikia mokytojų profesionalumo, nes mokiniams dažniausiai patinka pastangų nereikalaujantys, lengvai suvartojami tekstai (tyrimas Anglijoje),
- suteikti literatūrinio (kultūrinio) išsilavinimo pagrindus (tam reikalingi ir sudėtingesnių tekstų supratimo gebėjimai).

Atsižvelgti reikia ir į tai, kad bendravimas socialiniuose tinkluose, trumposiomis žinutėmis koreguoja mąstymą, suvokimą ir savo ruožtu raišką. Šiuolaikinis rašytojas be ypatingų pastangų parašo po romaną per metus ir tik poros vakarų (ar net valandų) tereikia tokiam kūriniui suvokti. Greitasis maistas nėra tik kulinarijos sfera. (G. Radvilavičiūtė)

Skaitymo įpročiai

Lietuvoje skaitymas nėra matomas

neskaitoma viešajame transporte, retai pamatysi skaitantį žmogų parkuose, skveruose, tiesiog gatvėje, kai tuo tarpu užsienyje skaitymas (ne tik laikraščių ar žurnalų, bet ir knygų) yra tapęs viešo gyvenimo dalimi – kavinėse, viešajame transporte, paplūdimiuose – laisvą arba poilsio minutę labai dažnai naudojama malonumu skaityti. Tai yra pačios visuomenės pripratimas, neatsiradęs per vienerius metus, o išugdytas per ilgą laiką ir nuolat skatinamas valstybės, visuomeninių organizacijų įvairiomis akcijomis, programomis, projektais,

Lietuvių kalbos bendrosios programos 1 – 10 klasėms

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

keičia 2008 metų
lietuvių *gimtosios* kalbos
ir lietuvių *valstybinės* kalbos
bendrąsias programas

Lietuvių kalbos ir kultūrinio raštingumo gerinimo 2013–2016 m. priemonių planas

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

Uždavinys: Įtvirtinti aukštesnius bendrojo (rašymo ir skaitymo) ir kultūrinio raštingumo reikalavimus pradiniam ir pagrindiniam ugdyme

Priemonė: Atnaujinti ir įgyvendinti lietuvių kalbos pradinio ir lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo programas.

Bendros programos visoms Lietuvos mokykloms

VIDURINIS UGDYMAS

PAGRINDINIS UGDYMAS

**Bendra
programa**

**+ papildomas
kalbos
modulis**

**Bendra
programa**

**+ BUP
galimybės**

PRADINIS UGDYMAS

**Bendra
programa**

**+ BUP
galimybės**

Atnaujinto turinio pradinio ugdymo programoje

- Akcentuojamas **aukštesniųjų gebėjimų** ir vertybinių nuostatų ugdymas.
- Skaitymo turinio apimtyse nurodoma, kokią turinio dalį turėtų sudaryti skirtingo žanro tekstai.
- **Pateikta privaloma literatūra.**

Uždaviniai

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

Siekama, kad mokydamiesi lietuvių kalbos dalyko mokiniai:

- ugdytūsi vertybines nuostatas,
- ugdytūsi sakytinę kalbą,
- ugdytūsi rašytinę kalbą,
- įgytų kalbos sistemos supratimo pradmenis,
 - nuolat tobulintų savo kalbą, pažintų ir puoselėtų Lietuvos kultūrą.

Mokinių gebėjimų raida

Mokinių pasiekimai		
Esminiai gebėjimai	1-2 klasės gebėjimai	3-4 klasės gebėjimai
3. Skaitymas		
3.4. Daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą atsakydamas į klausimą, apie ką šis tekstas.	Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą, aiškiai tekste nusakytą pagrindinę mintį. Įvardija aiškiai numanomą negrožinio teksto tikslą.
	Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu.	Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes.

Pagrindinio ugdymo programos struktūra

Ką mokiniai turi mokėti baigę 6,8,10 klase

Kokiu turiniu

Kokiomis siūlomomis veiklomis

Nauja: Pagrindinio ugdymo programoje

- aukštesni reikalavimai skaitymo pasiekimams
- skaitymo įpročiai: nuo fragmento prie viso kūrinio, savarankiško skaitymo praktika, kontekstai, klausimai, svarbu, ką skaito (svarbios knygos 12-okams)
- sisteminis kalbos mokymas
- literatūros turinys formuojamas vertybiniu, estetiniu, kultūriniu, tautinės tapatybės ugdymo principais
- kūrybinio rašymo praktika

Programinės literatūros turinio atrankos principai

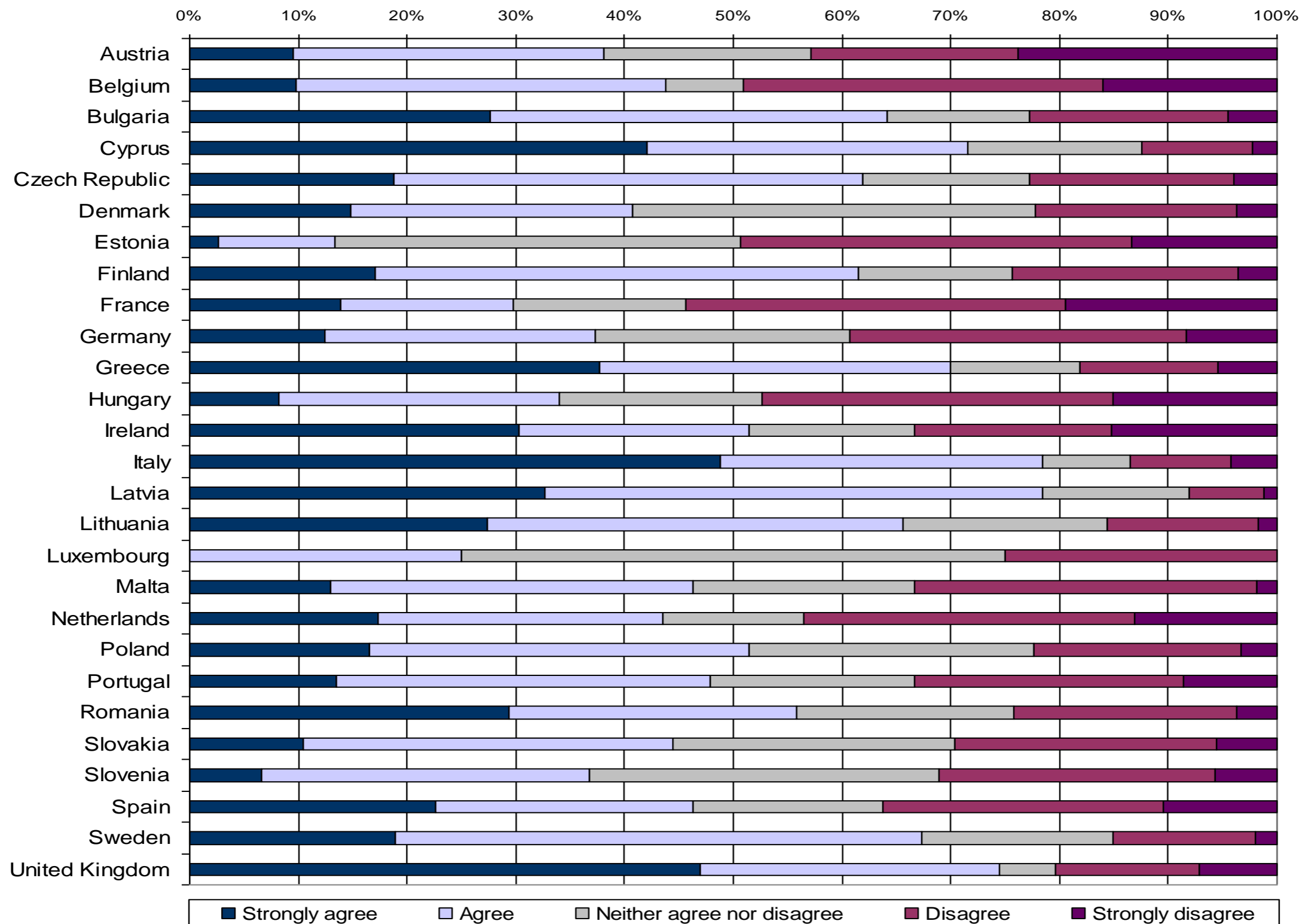
Aukšto
meninio
lygio
kūriniai

Tinkami
vertybiniu
požiūriu

Kokia dalis mokytojų pritaria, jog svarbu ugdyti kūrybingumą, %

EC/DG EAC
survey with
from EU 27

Be ko negalēsime
išsiversti?

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

Lietuvių kalbos, literatūros, istorijos šaltinių bazė

Tekstiniai, vaizdiniai, garsiniai lietuvių kalbos, literatūros,
Lietuvos istorijos, apimančios XIII-XX a., mokymosi šaltiniai

Martyno Mažvydo

bibliotekos skaitytojų apklausa

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

„Mielieji!

Labai norėčiau, kad visi iniciatoriai skirtų vaikams daugiau projektų su knyga!
Ačiū!“ (*Benita, 4 kl.*)

„Skaityti aš noriu pats. Leidėjams aš patariu leisti kuo daugiau knygų.

Mokytojams siūlyčiau daugiau kalbėti ir daugiau laiko skirti diskusijoms su mokiniais apie knygas“ (*Giedrius, 6 kl.*)

„Bibliotekininkams linkiu pildyti lentynas naujomis knygomis, bet neužmiršti gerų klasikinių lietuviškų autorių. Noriu kartu su mokytoja vaidinti kai kurias istorijas arba pasakas. Rodyti vaidinimą tėveliams.“ (*Edvinas, 2 kl.*)

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

Vaikai gali daugiau!

